

מראי מקומות - בבא מציעא ב'

מחבירו החצי שהוא מוחזק בה, וממילא פוסקין להם דין חלוקה. וע"ע בקובץ **שעורים** (ב', ט', ו') דכ' להסתפק בהא דאוחזין, האם כ"א חשיב מוחזק על כולו, או רק על חציו, ע"ש מש"כ בזה. [ולכאור' שייך לומר דתלוי בהראשונים הנ"ל, דתוס' והרא"ש ס"ל דמוחזקים בחציו, ורש"י ס"ל דתפיס בכולו, וצ"ע בזה, וע"ע לקמן בזה].

(ג) **ויחלוקו - הק' תוס', מ"ש דכאן אמרי' יחלוקו,** ובדוכתי אחרוני אמרי' פסקים אחרים במקום ספק. וכ' דכיון דאוחזין, אנן סהדי וכו', וכמו שביארנו לעיל, אבל היכא דאין אוחזין, אמרי' כל דאלים גבר, דאין סיבה לעשות חלוקה. ומה דבמנה שלישי אמרי' יהא מונח עד שיבא אליהו, היינו משום דג"כ שניהם מוחזקים בה, אבל אין החלוקה יכולה להיות אמת, ולכן אין שייך לפסוק להם דין דא"א להיות [ומה דלא אמרי' כדא"ג במנה שלישי, אף דלכאור' משמע דס"ל לתוס' דזהו העיקר פסק בדין ספק, ורק היכא שיש סיבה חיובי לעשות חלוקה אמרי' חולקין, ובמנה ג' אין שייך חלוקה, י"ל דמודה תוס' דגם איכא סברא דכיון דמוחזקים בה, א"א להוציאה מידם לעשות כדא"ג, ועל דרך סברת הרא"ש דלעיל]. **ובתוס' בב"ב (לד:)** הביא מהריב"א דאוחזין לאו דוקא, דאף בשאין אוחזין י"ל יחלוקו, ומה דלא אמרי' בההוא ארבא דאוחזין, היינו משום דיש כאן ודאי רמאי, והיכא דאיכא ודאי רמאי לא יחלוקו. ומשמע מדבריו דהעיקר לדינא בספק ממון הוא יחלוקו, אבל היכא דא"א לומר יחלוקו אמרי' כדא"ג. ומה דלא אמרי' במנה ג' כדא"ג, אף דאיכא ודאי רמאי, היינו משום דאי תפסי לא מפקי'.

(ד) **זה אומר כולה שלי וזה אומר חצי שלי, וכו' -** הק' בחי' ר' שמעון (סי' ד'), לפי מה שביארנו בשו"ת **התוס',** דמה דאוחזין הוא משום דאנן סהדי דחצי שלו הוא, א"כ למה בכולה שלי וחצי שלי ג"כ לא אמרי' יחלוקו בשוה, הרי למ"ד חצי יש ראוי לדבריו שיש לו חצי, דאנן סהדי דהחצי שהוא תופס הוא שלו. ותי' א) דאנן סהדי רק שיש לכ"א בטלית זו, אבל ערך דינו של כ"א אינו ידוע, דגם אם יש לכ"א חלק קטן הי' ראוי להיות תפוס בטלית [ולפ"ו, צריך לומר דמה שחולקים בשוה אינו בתורת ודאי, וכמו שביארנו בשו"ת תוס' לעיל, אלא צ"ל כא' מהביאורים אחרים בהא דאמרי' יחלוקו]. (ב) עוד כ' דפשטות דברי התוס' לא משמע כתי' א', אלא ביאר דהיכא דשניהם

(א) **זה אומר אני מצאתיה וכו' - כ' הרא"ש (א')** דמיירי דהי' במקום שהרי הוא של מוצאה, וכגון בעיר שרובה גוים, שאין חיוב להשיב אבידה. וכ' **האמרי משה** (ל"ז, ט"ז) דמה שלא פ"י הרא"ש דמיירי לאחר יאוש, בא לתרץ קו' **תוס',** דהק' אהא דאי בגמ' דהמשנה בא לחדש דראי' בעלמא לא קנה, והק' תוס' דהא קיי"ל דהבטה בהפקר קנה. ותוס' תי' דאף ראי' צריך מעשה כל דהו. וכ' האמר"מ דכוונת הרא"ש לתרץ באו"א, דמה דאמרי' דהבטה בהפקר קנה, זהו רק היכא דבא לקנות מהפקר, ולהכי סגי בהבטה. אבל כדי לקנות מרשות המקנה, בזה צריך מעשה קנין, וזהו חידוש מתני'. ולהכי לא כ' הרא"ש דמיירי לאחר יאוש, דא"כ הו"ל הפקר, ובאמת תסגי בראי', אלא מיירי בשל גוים, דקנה מרשותם, ולכן שפיר צריך מעשה קנין גמור.

(ב) **ויחלוקו - נח' הראשונים בביאור דין זה** דאוחזין. ש"י **תוס'** הוא דמה שיחלוקו הוא כיון שאוחזין, חשיב כאילו כל א' יש לו בה בודאי החצי, דאנן סהדי דמאי דתפיס האי ידי' הוא. דהיינו, דהחלוקה הוא בתורת ידיעה ובירור, שיש לנו סיבה חיובי ליתן לכ"א החצי, שהרי יש לנו ראוי דשלו הוא. **שיטה שני'** הוא ש"י **רש"י,** וכמו שיש לדקדק מדבריו לקמן (ח). ד"ה ממשנה יתירה, וכמו ששמעתי לדייק ממור"ר הרה"ג ר' **משה בראון שליט"א,** דכ' לבאר דדין המשנה הוא דממון המוטל בספק חולקין. ואף דזהו ש"י סומכוס, אמנם זהו רק היכא שיש חזקת ממון כנגד הספק, אבל כאן דאין כאן חזקת ממון כנגד הספק, י"ל דאף רבנן מודו דגדר הדין חלוקה דכאן הוא משום דממון המוטל בספק חולקין [נאולי משום דכיון דשניהם מוחזקים בה, הו"ל החזקת שניהם מנגדים אהדי, וממילא אין כאן מוחזקות כלל, וצ"ע בזה]. **ש"י ג'** הוא ש"י **הרא"ש (א'),** דכ' דמה דלא אמרי' כל דאלים גבר כאן, הוא משום דכיון דשניהם מוחזקים בגוף הטלית, אנו מחוייבין למחות שלא יגזול הא' את חברו. ומשמע מדבריו, דאין הביאור בהא דחולקין, דאמרי' שיש סברא חיובי שכ"א מהן זוכה להטלית, אלא אדרבה, אין יכולין להניח שא' יוציא

יותר נוח לו לומר חצי שלי, שאינו מעיז פניו בחבירו כ"כ, מלומר כולה שלי שיצטרך להעיז לגמרי" (ב) "ועוד, שאין אומרים מגו אלא באותו דבר עצמו שהוא תובע או כופר, אבל מדבר לדבר לא".

(ח) **היו שנים רוכבין ע"ג בהמה או שהי' א' רוכב וא' מנהיג- פרש"י דנקט הך בבא ללמדנו דרוכב ומנהיג שוין לקנות הבהמה. והק' הפני יהושע (ד"ה שנים), א"כ למה צריך בבא דרישא, לימא רק בבא זו דהי' רוכב ומנהיג, וממילא אנו יודעין הכל. ותי' בשם בנו דכיון דאמרי' בעמוד ב' דההוראת היתר לענין מקח וממכר הוא דדמי קא יהיב, ורק דרוצה הטלית כדי שלא יהי' צריך ליזיל ולטרח, הר"ז לא שייך בבהמה. דכיון דאין שייך לחלוק הבהמה במציאות, אלא ע"כ חולקין הדמים, א"כ אין שייך הוראת היתר לו שישבע בשקר, דבין כך ובין כך אינו נוטל חצי הבהמה אלא הדמים, וא"כ לא יהי' שייך ללמדנו דגם במו"מ, דלא שייך ההוראת היתר דמציאה, מ"מ חייב לישבע משום דשייך גם הוראת היתר דמו"מ, ולכן שפיר נקט הרישא ציור דטלית ללמדנו זה [וע"כ הבין דהטלית חולקים בפועל ולא בדמי, ודלא כהרמב"ן הנ"ל].**

(ט) **רישא במציאה וסיפא במו"מ- כ' רש"י, אבל היכא דזה אומר אני ארגתיה וזה אומר אני ארגתיה לא יחלוקו, דכיון שיש כאן ודאי רמאי, הדין הוא דיהא מונח עד שיבא אליהו. ויש לע', מה הי' ק' לרש"י דהי' צריך לומר כן, שהרי אין דרכו של רש"י להוסיף דינים שאין צריכים לפרש דברי הגמ'. וכ' המהר"ם שי"ף דהי' ק' לרש"י, למה לא הביא המשנה רק ציור א' דזה אומר אני ארגתיה וכו', דאין שייך הוראת היתר כלל, ואם יהי' הדין דמו"מ חולקים בשבועה, אז ממילא ה"ה במציאה ובמו"מ כן. ולזה תי' רש"י דבאני ארגתיה באמת אין הדין דחולקין כלל, אלא יהא מונח [ולכאוי' זה תלוי במהו הקמ"ל של הגמ' בעמוד ב', דהיינו, דאם הקמ"ל הוא דבין במציאה ובין במו"מ שייך הוראת היתר, ולכן שפיר נשבעין, א"כ לכאוי' אפי' בלא מש"כ רש"י דדין אני ארגתיה הוא דיהא מונח, לא יהי' ק' למה לא תנינן במתני', דהא אף אם הי' הדין דחולקין לא היינו משיבעין אותו. אבל אם הקמ"ל דאפי' היכא דאין שייך הוראת היתר משיבעין אותו, א"כ א"ש דברי המהר"ם שי"ף, וע' לקמן בזה].**

(י) **דאי תנא מציאה... ואי תנא מו"מ וכו'- כ' התוס' הרא"ש, שיש ב' אופנים לבאר הקמ"ל**

מוחזקים בה, אז אמרי' דע"י ערך הספק נעשה האנן סהדי, דהיינו דאם שניהם אומרים כולה שלי, אז כיון דהספק על כולו, א"כ אמרי' דאנן סהדי דחצי הוא של כ"א, ואם א' אומר כולה וא' חצי, א"כ על חצי המסתפק יש כאן אנן סהדי דכ"א יש לו חצי של אותו חצי.

(ה) **ישבע שאין לו בה פחות משלשה חלקים- כ' השטמ"ק בשם הרמב"ן, לאו דוקא דצריך לישבע כן, שהרי אם רוצה ליטול חצי בלא שבועה הרשות בידו, הואיל וחבירו מודה לו, אלא דכיון דחולקים הטלית בדמים, ועדיין לא מסיים חלק דחד מיניהו, וא"כ אם נשבע שיש לו רביע, דלמא כוונתו להחלק שודאי יש לו, ולכן צריך לישבע על כל הג' חלקים. וע"ע בשטמ"ק בשם הרא"ש, דמשמע דאפי' אם חולקים הטלית במציאות (ולא רק בדמים) הי' יכול לכיון רמאות בשבועתו, ולכן צריך לישבע על כל הג' חלקים.**

(ו) **ישבע שאין לו בה פחות מרביע- הק' רעק"א (ג. ד"ה ותנא תונא), לכאוי' הו"ל מודה במקצת, כיון דמודה לו דהחצי אינו שלו. וכל כמה דלא נשבע על מה שכפר, נמצא לכאוי' דחייב לשלם מדין או השבע או שלם. וא"כ, כיון דנשבע רק דרביע שלו, ממילא על אידך רביע לא נשבע, ומגיע רביע לאידך בתורת ודאי, וא"כ לכאוי' הי' מהראוי שישבע על הרביע שלו ויחלוקו זה הרביע, דהא השאר מגיע לחבירו מדינא בלא ספק (וכ' דשלמא לפי שי' הרמב"ם, דכל היכא דלא יתנו לו מה שישבע עליו, לא חל בה דין שבועה, א"ש, די"ל דאין שייך בזה הדין דהשבע או שלם, אבל להרא"ש דחולק ע"ז ק'), והניח בצע"ג. וזה נוטל רביע- הק' תוס', למה אינו נאמן דחצי' שלו במגו שהי' יכול לטעון כולה שלי.**

(ז) **ותי' דמגו להוציא לא אמרי', ובחציו השני מוחזק זה כמו זה. וע' בתוס' רי"ד שכ' דאי"ז מגו להוציא אלא להחזיק, "שכך הוא מחזיק בה כחבירו" [ומלשוננו משמע דס"ל בגדר המוחזקות כתוס', אלא דנח' תוס' והתוס' רי"ד במהו החסרון במגו להוציא, דתוס' ס"ל דאינו יכול להוציא, ואפי' אם מחזיק ג"כ ע"י המגו, אבל אם ג"כ נחשב הוצאה, אין המגו מהני. והתוס' רי"ד ס"ל דאפי' אם מוציא ע"י המגו, אבל כיון דג"כ נחשב בחזקה דילי, א"כ נחשב בזה מגו להחזיק ושפיר מהני]. וע' בנמוקי יוסף (א. שתי' א) "דלא אמרי' מגו אלא בטענות שקולות, אבל הכא,**

וכ' רש"י דלענין מו"מ נמי, נימא לשניהם נתרצה. ולכאו' עדיין ק"ק, הרי אמר המוכר דא' הי' מדעתו וא' הי' בע"כ, וא"כ לכאו' יוצא דודאי אינו של שניהם, ולא הי' נתרצה לשניהם. וכ' השטמ"ק בשם הרמב"ן, דכיון דלא מהימן מוכר לומר איזה הי' מדעתי' ואיזה בעל כרחי', הואיל ושקל מתרוייהו, א"כ גם אינו נאמן בכלל לומר דמא' הי' מדעתי' וא' בע"כ, אלא אמרי' דלמא לשניהם נתרצה.

(טו) **ואלא מאי רבנן, הא אמרי המע"ה - הק' הרשב"א**, מהו קו' הגמ', הרי שם פשוט שיש מוציא ומחזיק, וא"כ אמרי' המע"ה, אבל כאן הרי תרוייהו תפסי לה. וביאר דהגמ' סבר בהה"א דמאי דכ"א תפיס, דידי' הוא, וכאילו נחלקה כבר, וכ"א מוחזק ועומד במחיצתו, ונמצא כ"א בא להוציא מחבירו אותו שתחת ידו, ועד שלא הביא רא' אין חברו חייב לתת לו כלום, וא"כ אין שייך עסק שבועה כלל. וע"ז תי' הגמ' דשאני הכא, דתרוייהו תפסי בה, ואיננה מוחלקת, ועדיין מתעצמין עליה, הלכך יחלוקו בשבועה. וע' בקובץ שעורים (ב', ט, י"ג) שביאר דעה זו (באופן ב' שלו), דבהה"א סבר הגמ' דכ"א מוחזק בחצי', ולמסקנא סבר דכ"א מוחזק בכולה, וכ' שכן מבואר בלשון רש"י כאן. ועוד הביא פי' שם מהשטמ"ק לפרש באו"א, דקו' הגמ' הי' דכיון דאין כאן שום רא' לא' מהן, ממילא נימא יהא מונח. ולפי פי' זה כ' דפשוט דכ"א מוחזק בכולו, ואין שייך לומר אנן סהדי דמאי דתפיס האי וכו', דאין שייך אנן סהדי על כולו (ולא ביאר מהו התי' לשי' זו, ע"ש בשטמ"ק).

(טז) **דררא דממונא - פרש"י**, חסרון ממון, דבמתני' ליכא חסרון ממון כיון שמצא מציאה. והק' הרשב"א, דהא אי' בב"ב (לד:): דהציור דזה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי לית בה דררא דממונא, אע"פ דודאי שם איכא חסרון ממון. ולכן הביא מהראשונים דביארו דדררא דממונא היינו עיקר ממון, דהיינו שיש לכ"א עיקר ותביעה על הממון אפי' קודם טענותיו (ודומה למש"כ תוס' דבלא טענותיהם יש ספק לב"ד). אלא דכ' הרשב"א דלכאו' הסוגיא

של הגמ', או דקמ"ל דלא רק במציאה שייך הוראת היתר, אלא דגם במו"מ כן, א"נ דקמ"ל דתקנו רבנן אפי' היכא דאין שייך הוראת היתר, דלכן נקט בבא יתירא לאשמעינן דאי"צ הוראת היתר.

(יא) **משום דמורי ואמר חבראי דמי קא יהיב ואני דמי קא יהיבנא - פרש"י**, דמים אני רוצה ליתן. וק', הרי מוקים הגמ' דשניהם נתנו דמים כבר. וביאר המהר"ם שי"ף דברי רש"י בב' אופנים, (א) דביאר הגמ' ההוראת היתר שהי' לו מעיקרא, קודם שנתן דמים ואחז בטלית, (ב) רש"י מפרש זה כפי הה"א דנטל זווי רק מא', וא"כ הוראת היתר שלו הוא דיתן הממון אח"כ בחשאי להלוקח אמיתי.

(יב) **ולחזי זווי ממאן נקט - הק' הפני יהושע** (קידושין עג:; ד"ה והנלע"ד), מהכ"ת בכלל דשום א' מהם נתן מעות, דלמא לקח הלוקח בהקפה, והם חולקים למי נתרצה המוכר שיעשה הוא מעשה קנין על המקח. וכ' דמכאן הוכרח רש"י שם לבאר דמה שנאמן המוכר לומר לזה מכרתי, היינו משום דדייק שלא יהי' עובר במי שפרע, ולכן נאמן אף במקום שאין לו מגו לומר שלזה מכרתי. וע' בפני יהושע כאן שהביא מה שהק' הראשונים על רש"י, דמשמע דאם הי' לוקח זווי מא' מהן דהי' נאמן, למה נאמן המוכר יותר משאר עד א', כיון דאין המקח עוד בידו, והביא מהר"ן בקידושין דתי' דזהו תקנת חכמים להאמין להמוכר [ולכאו' לפי דברי הפני' בקידושין יהי' א"ש ג"כ, דכיון שיש לו לדקדק טפי משאר אינשי, שלא יהי' עובר במי שפרע, א"כ דקדק לדעת מי הי' הלוקח. ואולי ע"פ דברי הפני' שם יש גם ליישב למה לא תי' הגמ' בפשיטות, דנקט זווי מא' מהן אבל אינו זוכר מי הי', דאולי ס"ל לרש"י דזה דוחק במציאות, דהא עליו לזכור, שהרי אל"כ יקבל מי שפרע].

(יג) **חד מדעת'י וחד בע"כ - הק' ההגהות מרדכי**, הא קיי"ל דתליוהו וזבין זביני זביני, וא"כ מ"ש אם קיבל מדעתו או בע"כ. ותי' דזהו רק היכא שדחק לו עד שיאמר רוצה אני, וכאן לא מיירי בהכי.

(יד) **הכי איכא למימר דליכא שבועת שוא, אימור דתרוייהו בהדי הדדי אגבהוה - לכאו' יש להעיר**, תינח מציאה, אבל במו"מ, הרי כבר מוקמי' דמיירי דא' הי' מדעתו וא' בע"כ, וא"כ מה שייך לומר דלית בה שבועת שוא.

כאן משמע כפרש"י, דהק"ו הוא דמה התם דאיכא דררא דממונא, דהיינו דודאי א' מהן מפסיד, דהא הוא או דמר או דמר, ומ"מ אמרי' דחולקין, כש"כ כאן דדלמא דתרוייהו הוא (וע' במהר"ם דכ' דלכאו' משמע דתוס' לא גרס הא דדררא דממונא למר ודררא דממונא למר, ואילו מדברי הרשב"א משמע דאפי' אם לא גרס כן, מ"מ סברת הק"ו משמע כפרש"י). ולכן כ' דלפי רש"י דררא דממונא דכאן הוי הפסד ממון, אלא דבמקום אחר יכול להתפרש באופן אחר, כמו שאר הראשונים.

(ז) כי אמר סומכוס היכא דאיכא דררא דממונא, אבל היכא דליכא דררא דממונא לא, ולא ק"ו הוא- הק' בשטמ"ק בשם מוריננו הרב, מה ס"ד דמתרין, למה נאמר דכיון דאיכא דררא דממונא יהי' סברא משום הכי שיחלקן בלא שבועה. ועוד, למה צריך הגמ' להביא סניפין להק"ו, ואיכא למימר כולה למר ואיכא למימר כולה למר. ותי' די"ל דהמתרין סבר דכיון דאיכא דררא דממונא, דהיינו הפסד ממון לא' מהם, ומ"מ שניהם טוענים ברי לי, א"כ נמצא דא' מהן חשיד אממונא, דנחית להפסיד חבירו לגמרי, וא"כ י"ל דלא נרמי שבועה עליהו, דהא י"ל דחשידי נמי אשבועתא. וע"ז הק' הגמ' די"ל להיפוך, דכיון דאיכא דררא דממונא, מצי למימר דאינו רוצה להפסיד בחנם עד שישבע, וא"כ יש סברא לכאן ולכאן, ומשום הכי עבדי סניפין, דכיון דאיכא למימר דכולה דמר, וא"כ מב' סברות בהדדי יש לעשות ק"ו.